

WO=MEN Dutch Gender Platform - Input Emancipatienota 2022

De Nederlandse voortrekkersrol op (inter)nationale emancipatie

Nederland heeft een belangrijke voortrekkersrol op gendergelijkheid en vrouwenrechten, mede door een focus op gendermainstreaming en sterke gender diplomatie in internationale gremia. Die sterke gender diplomatie is niet alleen bij de minister van Buitenlandse Zaken (BZ) en minister voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) belegd. Ook de minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) speelt hier een cruciale rol als coördinator van het emancipatiebeleid, als verantwoordelijke minister voor de implementatie van het CEDAW-verdrag en medeondertekenaar van het Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid (NAP 1325-IV). De recente toezegging van het kabinet om zich in te zullen zetten voor een feministisch buitenlandbeleid geeft hier nog verdere urgentie en belang aan.

= Zorg er voor dat Nederland die voortrekkersrol blijft spelen in internationale fora, zoals het High Level Political Forum (HLPF), het VN-Klimaatverdrag (UNFCCC), bij de Commission on the Status of Women (CSW) met expliciete commitments.

Conservatieve tegendruk in de EU

Wereldwijd, ook in Europa, neemt de conservatieve druk op gendergelijkheid en vrouwenrechten snel toe. Er zijn EU-lidstaten – zoals Polen en Hongarije - die de coronacrisis hebben aangegrepen om gendergelijkheid en vrouwenrechten in eigen land uit te hollen. Deze pushback door de anti-genderbeweging focust o.m. op het promoten van traditionele man/vrouw gezinnen en het actief in stand houden van patriarchale normen. Zoals op scholen waar niet langer seksuele voorlichting mag worden gegeven en op universiteiten waar genderstudies niet langer worden onderwezen.

Deze tegendruk heeft op verschillende manieren ook gevolgen voor Nederland:

1. Ten eerste wordt deze krachten ook in Nederland sterker en hebben deze een disproportioneel effect op vrouwen en meisjes, in het bijzonder in gemeenschappen die in een kwetsbare of gemarginaliseerde positie verkeren. Patriarchale (gender)normen en cultuurrelativisme ('zo hoort een echte man/vrouw te zijn' en 'het zijn nu eenmaal onze/hun tradities, onze/hun waarden') worden gebruikt om traditionele machtsverhoudingen te behouden en de emancipatie van gemarginaliseerde groepen, individuele ontwikkeling en zelfbeschikking actief tegen te gaan.
2. Ten tweede beïnvloedt de pushback besluitvorming op Europees niveau, doordat EU-lidstaten openlijk ageren tegen de inzet op gendergelijkheid in onder meer Europese actieplannen, richtlijnen e.d., die ook voor Nederland van belang zijn. Zoals het recentelijk door de Europese Commissie gepresenteerde richtlijnvoorstel voor beloningstransparantie.
3. Ten derde heeft de pushback gevolgen voor de uitingen en prioriteiten van de EU in VN-processen zoals de CSW, waarbij de EU het woord neemt namens alle lidstaten, dus inclusief Nederland.

= Blijf alert op de conservatieve tegendruk en zet – samen met collega-ministers - proactief in op duurzame en inclusieve internationale standaarden en normen over gendergelijkheid en vrouwenrechten. Het is cruciaal dat we op Europees niveau niet terugzakken naar de rode lijnen, maar juist compromisloos strijden voor progressieve vooruitgang op gelijke rechten en kansen.

Feministisch Buitenlandbeleid

Het kabinet heeft gekozen een [feministisch buitenlandbeleid](#) te ontwikkelen. Naast de bewindspersonen van BZ en voor BHOS heeft ook de minister van OCW hierbij een belangrijke rol als hoofdverantwoordelijke voor het (inter)nationale emancipatiebeleid. De uitgangspunten van feministisch buitenlandbeleid hebben namelijk ook een uitwerking op binnenlands beleid en de prioriteiten van Nederland in Europa. Denk aan de aanpak van gender-gerelateerd geweld, politieke representatie, financiële inclusie en de positie van sekswerkers.

= Om internationaal de voortrekkersrol geloofwaardig te vervullen, ook met het oog op de toegenomen tegendruk, is het van belang dat nationaal gendergelijkheid en vrouwenrechten sterk worden verbeterd en emancipatiebewegingen in Nederland worden gesteund en gefinancierd.

Internationale standaarden sterker verankeren in nationaal beleid

In de [OCW-begroting 2022](#) (Blz. 184) is door het kabinet Rutte III n.a.v. de motie van het lid Van den Hul en Diks (Kamerstukken II 2019/20, [35300 XVII, nr. 39](#)) de toezegging gedaan om bij het opstellen van de komende Emancipatienota rekening te houden met internationale verplichtingen inclusief de Beijing Platform for Action en de Sustainable Development Goals (SDGs). Zo sluiten de gekozen emancipatie onderwerpen beter aan bij de internationale verplichtingen.

= Zorg ervoor dat de Emancipatienota sterke inzet op het bereiken van de SDGs en het nakomen van de internationale verplichtingen. Deze verplichtingen geven het kabinet concrete handvaten en duidelijke indicatoren om in de nieuwe Emancipatienota op te nemen.

Op gendergelijkheid betekent dit onder andere SDG5, SDG8, SDG10 en SDG16, evenals commitments voortkomend uit CEDAW (en bijbehorende General Recommendations), de Istanbul Conventie, de [Europese Genderstrategie](#) (GES), de Europese LHBTI-strategie en de verplichtingen vanuit het vierde Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid (NAP 1325-IV). In relatie tot de Istanbul Conventie, implementeer de aanbevelingen van GREVIO zoals het benoemen van een nationaal rapporteur geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Blijf in EU-verband inzetten op de ratificatie en implementatie van de Istanbul Conventie door EU-lidstaten en de EU zelf. Ratificeer verder onmiddellijk de ILO Conventie 190 over geweld en intimidatie op de werkvloer. Moedig andere staten in verschillende internationale gremia (EU- en VN-verband) aan hetzelfde te doen.

Inclusie & Participatie

Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in besluitvormingsposities in o.a. de overheid, politiek, wetenschap en het bedrijfsleven. Als je kijkt naar bijv. zwarte vrouwen en vrouwen met een vluchtelingen of migratieachtergrond is het verschil nog groter. Voor beursgenoteerde bedrijven geldt sinds 2022 in Nederland een 'ingroeiquotum' voor vrouwen. Minister Dijkgraaf heeft te kennen gegeven streefcijfers te zullen formuleren voor de (sub)top van de gehele (semi) publieke sector.

= Zet in op het vergroten van de representatie en participatiemogelijkheden voor vrouwen, trans en gender non-conforme personen, waarbij inclusie van mensen met een diverse achtergrond, seksuele oriëntatie, leeftijd en andere diversiteit wordt meegenomen.

Vrouwen zijn nog steeds sterk ondervertegenwoordigd in de media, terwijl het tonen van positieve rolmodellen een belangrijke rol kunnen spelen in het veranderen van vooroordelen en stereotypen en inclusie en participatie kunnen bevorderen. Kijkend specifiek naar vrouwen met een bi-culturele achtergrond, LHBTI-vrouwen en vrouwen met een beperking is deze ondervertegenwoordiging nog veel

groter. Daarnaast zijn seksistische en racistische uitingen de afgelopen jaren sterk gestegen in Nederlandse media, wat vrouwen er ook kan weerhouden hieraan deel te nemen.

= Zorg voor een proactieve houding van de Nederlandse regering in het tegengaan van stereotypes en discriminatie in de media.

Inzet op LHBTIQ+

Nederland is een belangrijke voorvechter van LHBTIQ+ rechten wereldwijd. Nederland is zowel een vocale belangenbehartiger in internationale processen, als een belangrijke donor voor LHBTIQ+ organisaties. Die inzet is cruciaal en letterlijk van levensbelang en moet worden voortgezet. Ook nationaal: bijvoorbeeld via de initiatiefwet tegen 'homogenezing'. Toch kan Nederland meer doen om ervoor te zorgen dat niemand wordt vergeten. 'Leave no one behind' is de belofte van de SDGs.

= Betrek LHBTIQ+ mensen actief in programma's op toegang tot onderwijs, veilig werk en ondernemerschap.

Intersectionaliteit en inclusie van mensen met een beperking

Ga en blijf in gesprek met meisjes, vrouwen, trans en queer personen met een beperking. Betrek hen bij discussies over emancipatie, klimaatbeleid, IMVO, woningnood, SRGR en digitalisering. Maak de specifieke impact zichtbaar die besluiten op hen hebben op al die verschillende terreinen. Als je verdere ongelijkheid niet proactief voorkomt, dan werk je het helaas onbedoeld vaak in de hand. Dit is niet alleen van belang voor meisjes, vrouwen, trans en queer personen met een beperking. Ook voor vrouwen zonder beperking is dit van belang. Zij zijn nu namelijk degenen die overmatig belast worden met de zorg voor familieleden met een handicap. Die mate van zorg is niet nodig wanneer participatie goed geregeld is.

= Maak toegankelijkheid en handicap een expliciet onderdeel van het beleid op gendergelijkheid.

Het IAK, gendermainstreaming en budgettering

Sinds 2018 moeten de effecten van nieuwe beleids-, wets- en regelvoorstellen op het behalen van de Sustainable Development Goals (SDGs) een zichtbaar onderdeel uitmaken van het Integraal Afwegingskader (IAK). Hiervoor is de kwaliteitseis 'Effecten op gendergelijkheid' (ofwel de 'gendertoets') aan het IAK toegevoegd. Bij de ontwikkeling van nieuw beleid, wet- of regelgeving moet dus altijd nagedacht worden over de effecten op gendergelijkheid. In 2020 is gebleken dat de gendertoets van het IAK nog steeds niet structureel wordt toegepast en dat de uitvoering interdepartementaal duidelijk te wensen overlaat.

- = **Zorg voor de structurele implementatie van de (herziende) gendertoets uit het IAK dat in elke Memorie van Toelichting en elk beleidsdocument een rapportage komt over effecten op gendergelijkheid vanuit een intersectioneel perspectief.**
- = **Zorg in alle rapportages voor gender gesegregeerde data om beter inzicht te krijgen voor betere monitoring en evalueren van beleid. En om de effectiviteit van beleid te vergroten.**

Gendermainstreaming

- = **Maak van gendermainstreaming een politieke, naast programmatische, prioriteit.** Dit betekent dat bewindspersonen proactief op gendermainstreaming rapporteren. Zorg ervoor dat elk ministerie een eigen senior gendermainstreaming expert met een duidelijke taakomschrijving, middelen en mandaat heeft. Zorg ervoor dat deze expert alle wetgeving en beleid checkt en proactief meedenkt bij het opstellen van nieuw beleid. Maak het hoger management (DG-niveau) verantwoordelijk voor de sturing op en verantwoording over gendermainstreaming in het betreffende departement.
- = **Ondersteun ook de lokale politiek en bestuur bij gendermainstreaming door het delen van voorbeelden.** Zo worden lokale overheden geholpen bij het ontwikkelen van beleid dat meer rekening houdt met de verschillen tussen mensen en hoe beleid uitpakt. Dit verkleint kansenongelijkheid.

Gender-responsieve budgettering

Belangrijke afwegingen om mee te nemen in de ontwikkeling van nieuw beleid is het verschil in arbeidsmarktpositie tussen vrouwen en verschillen in het verrichten van zorgtaken (vrouwen besteden twee keer zoveel tijd aan zorgtaken voor kinderen en huishoudelijke taken, en zijn vaker mantelzorger). Daarbij kan fiscaal beleid verschillend uitpakken voor mannen en vrouwen, omdat mannen vaak meer verdienen dan vrouwen. Vrouwen en mannen nemen dit ook mee in hun keuze voor de verdeling van zorg en werk. Hierdoor zijn mannen bijvoorbeeld minder snel geneigd partner- of ouderschapsverlof op te nemen als dit niet of alleen gedeeltelijk betaald is.

- = **Wees als OCW een aanjager voor [gender-responsieve budgettering](#) en trek hier samen over op met de minister van Financiën.**

Vrouwen, Vrede en Veiligheid

Met ondertekening van het vierde Nationaal Actieplan rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid (NAP 1325-IV), heeft het ministerie van OCW zich gecommitteerd bij te dragen aan verbeterde randvoorwaarden ten aanzien van de gelijke en betekenisvolle participatie van vrouwen en meisjes in Nederland met een migratieachtergrond die conflicten hebben meegemaakt. Als onderdeel daarvan committeerde het ministerie van OCW zich aan deelname aan de Oversight Board van het NAP 1325-IV, die zorgdraagt voor het NAP 1325-IV-bestuur, een jaarlijkse rapportage en een gedeelde leeragenda, maar ook voor bestuurlijk draagvlak en tijdige politieke betrokkenheid.

- = **Implementeer NAP 1325-IV subdoel 1.1 en faciliteer woonachtige vrouwen en meisjes met een migratieachtergrond die conflicten hebben meegemaakt, bij het betekenisvol betrokken zijn bij beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering rond emancipatie en veiligheid.** Ondersteun hen met kennis, capaciteit, middelen, logistieke ondersteuning en *safe spaces*, zodat zij hun kennis en ervaring in kunnen zetten voor de ondersteuning van vrouwen en meisjes met een vergelijkbare achtergrond, en daartoe indien nodig hun eigen achterban kunnen consulteren.
- = **Faciliteer bovendien conform de toezeggingen in het NAP 1325-IV, uitwisseling en dialoog tussen vrouwengroepen en -(intergenerationele) netwerken.** Heb oog voor en zie het belang van sociaaleconomische *empowerment* van vrouwen en meisjes met een migratieachtergrond, evenals

toegang tot onderwijs, geestelijke gezondheidszorg en psychosociale steun, en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) als randvoorwaarden voor participatie.

= Steun en werk daarbij samen met mannen en jongens die ongelijke machtsrelaties en andere barrières voor de participatie van vrouwen en meisjes, en gender non-conforme mensen (willen) aanpakken.

= Volg daarnaast de toezegging op om steun te bieden aan in Nederland woonachtige vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten die zich inzetten voor vrouwenrechten en gendergelijkheid in Nederland of herkomstland (subdoel 1.2).

Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten spelen een belangrijke frontlinierol bij lokale hulp in crisis en (vreedzame) transformatie in (post) conflictgebieden. In landen als Colombia, Libië, Afghanistan, Jemen en Soedan zetten zij ongelijke machtsverdeling op de agenda van vredesonderhandelingen en bestrijden zij belemmerende patriarchale systemen in de wederopbouw van een land. Met geweldloze vormen van verzet spelen zij een sleutelrol in democratische machtstransities. Eenmaal gevlucht naar Nederland zetten vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten hun mensenrechten- en emancipatiewerk regelmatig voort en/of trekken zij emancipatieprocessen in de diverse vluchtelingen- en migrantengemeenschappen.

= Prioriteer financiële, logistieke en publieke steun aan deze activisten zodat zij hun emancipatie- en mensenrechtenwerk, ook in Nederlandse migrantengemeenschappen, kunnen voortzetten.

Ondanks de uitgebreide kennis, ervaring en netwerk hebben vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesactivisten eenmaal gevlucht, zelden een formele rol aan besluitvormingstafels, ook daar waar hun eigen herkomstland of gemeenschap op de agenda staat. Bovendien staat hun operationele ruimte in toenemende mate onder druk: niet alleen raken zij in Nederland hun rol en status, en daarmee ook financieringsbronnen voor hun werk, kwijt die zij vaak in decennia hadden opgebouwd. Ook staan mensenrechtenactivisten met een migratieachtergrond in Nederland regelmatig bloot aan bedreigingen, laster, intimidatie en geweld (ook in de digitale ruimte), zowel vanuit het buitenland als in Nederland. Dit geweld is regelmatig genderspecifiek en neemt de vorm aan van seksueel geweld, seksuele intimidatie en fysiek geweld t.a.v. vrouwelijke, transgender- en gender non-binaire activisten. Ten behoeve van de steun en bescherming van deze activisten is cruciaal dat met hen de behoeften en de nodige respons wordt geïdentificeerd (een *survivor-centred* aanpak).

= Coördineer met het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) de veilige opvang en bescherming van vrouwen en meisjes, inclusief LHBTIQ+ personen, in asielzoekerscentra (AZCs), (subdoel 3.4).

Om vrouwen en meisjes in al hun diversiteit te beschermen tegen geweld, committeerde het kabinet zich aan een structurele gendersensitieve, -responsieve en -transformatieve benadering tijdens de asielprocedure en opvang. Ook zegde het kabinet toe te willen voorkomen dat vrouwen en minderjarigen onnodig in een afhankelijke, vaak kwetsbare (verblijfs)positie terecht komen. Een aandachtspunt daarbij is de veiligheidssituatie binnen de asielprocedure en -opvang. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar de aanpak van mensenhandel en seksuele uitbuiting van minderjarigen, huiselijk geweld, eer-gerelateerd geweld, genitale verminking en gedwongen huwelijken in asielzoekersgemeenschappen en de juridische ondersteuning van overlevenden. Ook hier dient te worden ingezet op een *survivor-centered* aanpak. Zet met ervaringsdeskundigen, diaspora-, migranten- en vluchtelingen vrouwenorganisaties, en andere betrokken instanties, in op goede coördinatie en samenwerking, bijv. via een multi-stakeholderdialoog.